

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİ SÜRECİ VE 6284 SAYILI YASANIN UYGULANABİLİRLİĞİ*

THE COOPERATION PROCESS BETWEEN VIOLENT COMBATING AGAINST WOMEN AND THE APPLICABILITY OF LAW NO. 6284 IN TURKEY

Ayşe ALİCAN ŞEN**

ÖZ: Devletlerin onayladıkları sözleşmeler, sivil toplum örgütlerinin çalışmaları ve akademik araştırmalar kadına yönelik şiddetle mücadelede koruyucu ve önleyici kurumsal yapı ve dinamiklere dikkat çekmiştir. Türkiye'de kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele amacıyla 1998 yılında çıkarılan 4320 sayılı yasa 2012 yılında yeniden gözden geçirilmiş, İstanbul Sözleşmesinin gerekleri kapsamında 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa" olarak çıkarılmıştır. Yasayla şiddetle mücadelede tek adım sistemi olan "Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri" (ŞÖNİM) kurulması kararlaştırılmıştır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve izlenmesi için destek hizmetlerinin sunumunda ve koordinasyonunda 'tek kapı' prensibi içinde çalışmalar yürütmesi ve tüm Türkiye'de yaygınlaştırılması öngörülmüştür. Türkiye'de kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve 6284 sayılı yasanın etkin bir şekilde uygulanmasında, ŞÖNİM'ler ile işbirliği içerisinde bulunması gereken kurumlar, kolluk kuvvetleri, kadın sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, barolar, adli kurumlar ve sağlık kuruluşlarıdır.

Bu çalışmada, 6284 sayılı yasanın gereklilikleri doğrultusunda, şiddetle mücadelede birinci derecede sorumluluk alan kurumların kadına yönelik şiddetle nasıl mücadele ettikleri, yasanın gerekliliklerini nasıl yerine getirdikleri ve kurumlar arası işbirliği süreçlerini nasıl işlettikleri üzerine odaklanılmıştır. Çalışmada 2012 yılından itibaren pilot olarak 14 ilde hizmet sunmaya başlayan ŞÖNİM'ler kapsamında yer alan 5 ilde (Antalya, Bursa, Gaziantep, Samsun ve Malatya) gerçekleştirilmiştir. Saha araştırması sürecinde ŞÖNİM yetkilileri, ilk kabul birimi ve kadın sığınmaevleri yöneticileri, emniyet yetkilileri, sağlık kuruluşları, aile mahkemesi hâkimleri, barolar, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda; şiddetle mücadelede kurumlar arası işbirliği süreci ve 6284 sayılı yasanın uygulanabilirliği ana temalar çerçevesinde söylem analizi tekniği ile analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, şiddetle mücadele, 6284 sayılı yasa, önleyici hizmet.

ABSTRACT: State-sanctioned conventions, the work of non-governmental organizations and academic research have drawn attention to protective and preventive institutional frameworks and dynamics in the struggle with domestic violence against women. In Turkey, that same process was initiated by the women's movement, which was followed by legal

* Bu çalışmada 115K614 Nolu TÜBİTAK Projesinin alan verilerinden yararlanılmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi - Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü/Kırklareli - aysealican@gmail.com

regulations and institutional frameworks. Issued in 1998 to fight domestic violence against women more effectively, Statute 4320 was revised in and reissued in 2012 as Statute 6284, "the Statute for the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women" as part of the requirements of the Istanbul Convention. This statute mandated the establishment of a one-step system in the fight against domestic violence, namely, the "Centers for the Prevention and Tracking of Violence" (CPTV/ŞÖNİM). The statute projected working under the "single door" principle for the prevention and tracking of violence against women and its dissemination throughout Turkey. The institutions that are expected to cooperate with CPTVs in the prevention of domestic violence and the effective implementation of statute 6284 in Turkey are law-enforcement, non-governmental organizations for women, local administrations, bar associations, the legal establishment, and health organizations.

This research focuses on how women, who are responsible for violence in the first place in the combating against violence in accordance with the requirements of Law No. 6284, deal with violence against women, how they fulfill the requirements of the law and how they operate cooperation processes between institutions. This research was undertaken in 6 of the cities (Antalya, Bursa, Gaziantep, Samsun, Denizli and Malatya) out of 14 where pilot CPTVs began offering their services in 2012. During fieldwork, intensive meetings were held with CPTV authorities, primary admissions and women's shelters managers, security officials, healthcare organizations, family court judges, bar associations, local administrations, and non-governmental organizations. In view of its findings, the research assesses the CPTV experience in the fight against domestic violence against women in all its institutional dimensions inclusive of all its partners, and points out problems in the current implementation. In the direction of the obtained data; the cooperation process between violent institutions and the applicability of Law No. 6284 were analyzed by categorical content analysis technique.

Keywords: Domestic violence, combating violence, Law No 6284, preventive service.

Giriş

Günümüzde kadına yönelik şiddetle mücadelede ilgili aktörlerin işbirliği ve devlet sorumluluğa büyük önem atfedilmektedir. Kadına yönelik şiddet konusu yaygın bir insan hakları ihlali alanı ve toplumsal sorun olarak varlığını korumasına rağmen aile içi bir sorun olarak görülme devam etmektedir. Kurumsal düzlemde sorun sosyal hizmet anlayışı içerisinde ailenin desteklenmesiyle çözümlenmeye çalışıldığı için de ataerkil geleneksel yapı yeniden üretilmekte ve pekiştirilmektedir. Oysaki kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayalı, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulaması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranışı içermesi (BM, 1993) bakımından kadın odaklı bir bakış açısıyla ele alınması gereken bir sorundur.

Türkiye'nin 2011 yılında imzaladığı ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik şiddetle mücadeleyi bir insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunu olarak uluslararası platformda görmekte, kadının güçlendirilmesi yönündeki politikaları öne çıkarmaktadırlar. En etkili ve ayrıntılı belge niteliğindeki İstanbul Sözleşmesi şiddet mağduru kadının korunması, şiddetle mücadelede kurumsal yapıların oluşturulması, koordinasyon ve işbirliği süreçlerinin

geliştirilmesi/düzenlenmesi konusunu devlet/hükümet organlarının asli sorumluluk alanı biçiminde tanımlayan hükümlere yer vermekte ve takibini Avrupa Birliği (AB) komisyonunda kurulacak yeni bir birim bünyesinde yapmayı öngörmektedir.

Türkiye bu sözleşmeyi ilk imzalayan ülke olarak kadına yönelik şiddetle mücadelede çok önemli bir sorumluluğun altına girmiştir. Bu kapsamda 20 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'u yürürlüğe koymuştur. Bu kanun kapsamında kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadelede kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve kurumsal yapıların oluşturulması amacıyla Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) açılması yasal bir zorunluluk olarak kanunda yer almıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) bünyesinde ilk olarak 14 ilde pilot uygulama olarak açılan ve daha sonra 81 ile yaygınlaştırılması planlanan bu merkezler kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve izlenmesinde hem uygulayıcı hem de denetleyici olarak tek kapı sistemi ile bu sürecin tüm sorumluluklarını üzerine almış ve geçen 5,5 yılda sadece 63 ilde ŞÖNİM'ler faaliyete geçmiştir. Ancak 6284 sayılı yasa ve İstanbul Sözleşmesi'nin gereği olarak, kadına yönelik şiddetle mücadelede oluşturulan kurumsal yapılar ve kurumlar arası koordinasyon konusunda belirsizlikler ve işlemeyen/işletilemeyen bir süreç söz konusudur. Şuan ülkemizde kadına yönelik şiddeti önlemede bu işi kimin yöneteceği, kadınlar lehine kadının birey ve insan haklarını koruyacak bir modelde nasıl işleyeceği belirsizliğini korumaktadır. Yine 6284 sayılı yasa kapsamında birinci derecede sorumluluğu olan kolluk kuvvetlerinin, yargının, sağlık kuruluşlarının yasayı nasıl uygulayacağı, yasadaki hukuki boşlukları nasıl dolduracağı da denklemin bilinmeyenlerindedir. Ayrıca var olan yapı ve yasal süreç şiddet mağduru kadını korumaktan ve güçlendirmekten çok, kadını mağdur edici ve şiddeti uygulayana karşı hedef tahtası haline getirici bir duruma doğru evrilmekte olduğu konusunda da endişeleri içerisinde barındırmaktadır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede 6284 sayılı yasada, 2006/7 Başbakanlık Genelgesi'nde, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planlarında (2007, 2012) kurumlar arası işbirliği sürecinden söz edilmekle birlikte önceki deneyimlerden uygulamada çoğu kez kâğıt üstünde kalan bu işbirliğinin nasıl sağlanacağı, sorumluluğun kimde olduğu ve ilgili yükümlülüklerin nasıl uygulanacağı konusunda uygulamada henüz netlik söz konusu değildir. Özellikle de uygulama sürecinde kadına yönelik şiddetle mücadelede işbirliği içerisinde olmaları beklenen kurumların ve aktörlerin kadına yönelik şiddet konusuna ilişkin sorun algısı ve sorunla mücadele yaklaşımları arasında önemli farklılıklar söz konusudur. Bu çalışmada, 2012 yılından itibaren pilot olarak 14 ilde hizmet sunmaya başlayan ŞÖNİM'lerden 5 ilde (Antalya, Bursa, Gaziantep, Samsun, Malatya) 2016-2017 yılları arasında yapılan saha araştırmasının verilerinden

yararlanılmıştır. Saha araştırması sürecinde ŞÖNİM yetkilileri, sağlık, emniyet yetkilileri, aile hakimleri ve barolar ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda; kurumların hizmet sunum modelleri, 6284 sayılı yasanın uygulanabilirliği, kurumlar arası işbirliği süreçlerinin sağlıklı işleyip işlemediği konuları tartışılmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uluslararası Kazanımlar ve Şiddetle Mücadelenin Önemi

Kadına yönelik şiddet tanımlaması farklı boyutları içermektedir. Fiziksel veya sözlü taciz, tehdit, yıldırma, cinayet, cinsel istismar, tecavüz gibi yönelim, eylem ve davranışlar geniş anlamıyla kadına yönelik şiddet kavramı içinde yer almaktadır (Dobash and Dobash, 1998:4). Bu bağlamda kadına yönelik şiddet tanımlanmasında hükümetler, aktivistler, politika yapımcılar, kanun uygulayıcılar, akademisyenler, araştırmacılar kadar, kurbanların veya failerin bakış açısına göre de farklılaşan tanımlamalardan söz edebilmek mümkündür. Ayrıca farklı coğrafyalar, toplumlar ve kültürlerde, 'kadının hakkı' veya 'kadının hak ettiği' gibi yerleşik değer-norm sistemlerine yaslanan meşruluk kalıpları şeklinde anlamlandırmaların çeşitlendirdiği bir tanımlama evreni de mevcuttur. Kadına yönelik şiddete ilişkin birçok farklı kaynaktan tanımlar yapılmış olmakla birlikte (Mavili Aktaş, 2006; Watts ve Zimmerman, 2002) en yeni ve geçerliliği kabul görmüş tanım, 2011 yılında Avrupa Konseyi (Council of Europe) Parlamenterler Meclisi'nde imzalanmış olan İstanbul Sözleşmesi'nde yer almaktadır. Türkiye'nin de taraf olduğu İstanbul Sözleşmesi'ne göre kadına yönelik şiddet; "*kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim, ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri*" olarak tanımlanmaktadır. 6284 Sayılı Yasa'da ise; "*kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Yasada şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı*" kadına yönelik şiddet olarak tanımlamaktadır (6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi).

Kadın hakları ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda uzun yıllardır verilen mücadelenin bir sonucu olarak, önemli kazanımlar elde edilmiş olmasına karşın, kadınların toplumdaki ikincil konumları ve şiddetin öznesi olma durumları devam etmektedir. Kadına yönelik şiddet konusu uluslararası toplumun gündemine insan hakları kavramı çerçevesinde girmiştir. İlk mücadeleyi başlatan feminist kadın örgütleri, kadınların eğitim, sağlık, iş yaşamı ve siyasal alanda karşılaştıkları ayrımcılığı toplumun gündemine taşıması sonucu 1946 yılında Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur. BM'in kuruluşundan itibaren kadının toplumda ikincilleştirilmesi ayrımcılık temelinde

sorgulanan bir konu olmuş, bunun en temel ayağının kadına yönelik şiddet olduğu fark edilmiş ve kadın hareketinin çabaları sonucu Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı (1975-1985) süresince gündeme taşınmıştır. 1975 yılında Meksika’da yapılan Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı’nda ise STK’lar dışında kadına yönelik şiddet konusu gündeme getirilmemiş ve konu aile odaklı ele alınmıştır. Kadına yönelik şiddetin aile problemi olmadığı, durdurulması ve şiddet uygulayıcısı ve istismarcısının cezalandırılması gerekliliğinin resmen kabul edilmesi ise, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)’nin 1979’da kabul edilmesi ve 1981 yılında sözleşme niteliğini alması ile gerçekleşmiştir. Türkiye “kadın haklarının anayasası” niteliğindeki bu sözleşmeye 1985 yılında imza atmıştır.

Uluslararası anlamda kadına yönelik şiddet konusu en kapsamlı biçimde 1985 yılında Nairobi’de gerçekleştirilen III. Dünya Kadın Konferansında ele alınmıştır. III. Dünya Kadın Konferansı, aynı zamanda, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir ayağı oluşturan önleyici politikaların geliştirilmesi, yasal tedbirlerin alınması, mağdurlara yönelik geniş kapsamlı destek mekanizmalarının kurulması ve konuda bilinç arttırıcı çalışmaların yapılması konusunda ilk defa devletlere çağrıda bulunması açısından da oldukça önemlidir. BM gibi Avrupa Konseyi tarafından da kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi ve bu bağlamda kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Bunlar; 1985 tarihli “aile içi şiddet” ve 1990 tarihli “aile içi şiddet konusunda sosyal önlemler” konulu Tavsiye Kararları’dır. Avrupa Konseyi 1993 yılında III. Avrupa Bakanlar Konferansı düzenlenmiş ve konferansta kadına yönelik şiddeti önleme stratejileri konusuna odaklanılarak kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda Eylem Planı geliştirilmiştir. Benzer biçimde 1995 yılında Pekin’de düzenlenen Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı’nda kadına yönelik özel ve kamusal alanda görülen şiddet özel bir yer tutmuştur. 1998 yılına gelindiğinde, gerçek demokrasi için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının bir önkoşul olduğu düşüncesine dayanarak Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi bünyesinde “Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komitesi” kurulmuştur. Bu komitenin en önemli özelliği ise iki alt komisyonundan birisinin “kadına yönelik şiddet komitesi” olmasıdır. 2002 yılında da Avrupa Bakanlar Komitesi Kadınların Şiddete Karşı Korunması Tavsiye Kararı’nı kabul etmiştir. Bu Karar’da devletlere; kadına yönelik şiddetin önlenmesi için polis, sağlık ve sosyal hizmet kurumları ve adli merciler arasında işbirliğinin geliştirilmesi, sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ağının kurulmasının teşvik edilmesi ve desteklenmesi tavsiye edilmiştir. Yine, kadınlara karşı erkek şiddetinin, kadınlarla erkekler arasında eşitsiz güç ilişkilerinden kaynaklanan temel yapısal ve toplumsal sorun olduğunun kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda da erkeklerin, kadınlara karşı uygulanan şiddetle mücadeleyi hedefleyen eylemlere katılımının teşvik edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Rec (2002) 5 Sayılı

Tavsiye Kararı Ek'inde de şiddetle çok taraflı bir şekilde mücadele edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir (KSGM, 2012; CEİD, 2014; Karınca, 2011; Sallan Gül, 2011, Alican, 2013). Uluslararası düzlemde konuya ilişkin en son gelişme ise Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 7 Nisan 2011 tarihinde Strazburg'ta onaylanan ve 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"dir. Sözleşme kadına yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığa sahip ilk ve tek uluslararası sözleşme olması bakımından oldukça büyük önem taşımaktadır. Sözleşme'de kadına yönelik şiddetle mücadelede kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturulurken dört temel ilke dikkate alınmıştır. Bunlar; Önleme (şiddeti önleme), Koruma (şiddet mağdurunu koruma), Kovuşturma (şiddet uygulayıcıyı soruşturma) ve Politikalar (kadına karşı şiddetin sonlandırılmasına yönelik politikalar) şeklinde sıralanmıştır. Avrupa Konseyi toplumsal cinsiyet eşitliği 2014-2017 stratejisinde de kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mücadelesi stratejisini benimsemiş ve üye devletlerin İstanbul Sözleşmesini teknik ve yasal uzmanlığı sağlaması yoluyla imzalaması ve onaylaması gerektiğini belirtmiştir (Avrupa Komisyonu, 2014).

Uluslararası kuruluşların kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kurumsal hizmet modellerinin oluşturulması ve yasaların uygulanabilirliğinin sağlanması konusunda büyük aşamalar kaydettiği görülmektedir. Birçok uluslararası belgede kadına yönelik şiddetin önlenmesinde devletlerin sorumluluğunun altı çizilmektedir. Devletlerden, gecikme olmaksızın ve tüm uygun araçlar kullanılarak işbirliği içerisinde kadına yönelik şiddetin sonlandırılması için politikalar oluşturması ve uygulamaya geçmesi istenmektedir. STK'lar ile işbirliği içerisinde programlar ve hizmet modelleri geliştirilmesinin altı çizilmektedir. Bu noktada kadına yönelik şiddet oranlarının arttığı göz önüne alındığında birinci derece sorumluluk alan kurum ve kuruluşların uygulama kaynaklı aksaklıkları, engelleri ve dirençlerinin ortaya koyulması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca yasa uygulayıcıların ve şiddet mağduruna hizmet/destek sunan kurum çalışanlarının bakış açılarının dönüştürülmesine odaklanılmalıdır.

Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Süreci ve Şiddetin Yaygınlığı

Türkiye'de 1980'lerle beraber gelişen kadın hareketi ve Avrupa Birliği uyum süreci, kadınların toplumsal statüsünün artması ve ayrımcılıklarla mücadelede devletin rolünü ve sorumluluğunu öne çıkarmıştır. 1990'lı yıllarda şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede yasal ve kurumsal süreç başlatılmış, şiddete maruz kalan ya da bu riski taşıyan kadınların başvurabilecekleri kadın danışma merkezleri, acil yardım hatları ve sığınma evleri gibi uygun mekanizmaların oluşturulması hedeflenmiştir. 2000'li yıllarla birlikte ise, aile içi şiddete karşı çok taraflı mücadelenin

önemi ortaya konmuştur. Kadına karşı ayrımcılığı içeren yasalarla mücadele çeşitli kampanyalarla sürdürülürken, kurumlar arası işbirliğinin gerekliliği ortaya konmuştur (Sallan Gül, 2011; Işık, 2008; Altınay Arat, 2008). Bu yıllardan itibaren de sığınma evleri konusu dolayimli çalışmalara başlanmıştır. Aile içi şiddete karşı koruyucu önlemlerin geliştirilmesi bakımından yasal süreç oldukça önemlidir. Bu kapsamda 1997 yılında kadın örgütleri, “Aile içi Şiddete Karşı Koruma Emri” kampanyası başlatarak, ev-içi şiddete karşı koruyucu önlemlerin alınmasına yönelik mücadele başlatmışlardır. Anayasanın 41. maddesi hükmü de göz önüne alınarak hazırlanıp, 1998 yılında yürürlüğe giren ve aile içi şiddetten mağdur olan kadını koruyucu yasal önlemlerin alınması için 4320 Sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” çıkarılmıştır. Kanun; aile içi şiddeti önleme/koruma sağlama amacına yönelik olarak, yani şiddete uğrayan kadınları şiddet ortamından uzaklaştırmak ve güvenceye almak için hazırlanmıştır. Ayrıca 2004 yılında yasalanan 5272 sayılı kanun, daha sonra değiştirilerek 2005 yılında 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu olarak tekrar yürürlüğe girmiştir. Belediyenin görev ve sorumluluklarını düzenleyen ve zorunlu görevlerinin yer aldığı (a) bendinde “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar” hükmü yer almaktadır¹. Ancak yasada “açmak zorundadır” ibaresi yer almadığı için birçok belediye yasanın gereği konusunda duyarsız davranmaktadır (Sallan Gül, 2011).

Yine kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelge’si yayınlanmıştır (Akdeniz, 2012:545-557). *Bu genelge kadına yönelik şiddetle mücadeleyi bir devlet politikası haline getirmiştir*. Bu belgeyi izleyen bir başka belge İstanbul Sözleşmesidir. 7 Nisan 2011 tarihinde İstanbul’da yapılan ve kadına karşı şiddetin önlenmesinde önemli olan “İstanbul Sözleşmesi”, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nde kabul edilmiş ve 11 Mayıs 2011 tarihinde, Türkiye dâhil 13 ülke tarafından imzalanmıştır. Bu sözleşme aile içi şiddete uğrayan mağduru korumak, şiddet uygulayanı kovuşturmak ve şiddet olgusunu önlemeyi içermektedir. Tüm bu düzenlemelere karşın kadına yönelik şiddetle mücadelede devlet düzeyinde halen önemli sıkıntılar söz konusudur. İzlenen aile odaklı ataerkil muhafazakâr refah politikaları nedeniyle kadına yönelik şiddetle mücadelede sistemli bir politik yaklaşım söz konusu olamamaktadır. Yasal düzlemde önemli adımlar atılmış olmasına karşın, kaynak eksikliği, bütçe yapımında konuya ödenek ayrılmaması, devletin bu işi yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına havale etme çabası şiddetle mücadeleyi ve programları olumsuz etkilemektedir. Benzer biçimde yargı sistemindeki cinsiyetçi yaklaşımlar, yargı süreçlerinin kadın için yeniden mağduriyet yaratan uzun ve yorucu bürokratik aşamaları, kolluk kuvvetlerinin ve sağlık personelinin bilinç ve eğitim eksikliği, muhtelif destek

¹ Bu hüküm 6284 sayılı yasanın yönetmeliğinde Büyükşehir Belediyelerinde ve nüfusu 100.000’i geçen belediyeler sığınmaevi açar şeklinde değişikliğe uğramıştır.

mekanizmalarının eksikliği gibi sebepler de yine aile içi şiddetle mücadele süreçlerindeki başarıyı azaltmaktadır.

Türkiye son yıllarda, kadına yönelik şiddetle mücadelede hem yasal hem de kurumsal anlamda önemli kazanımlar elde etmesine karşın, şiddetin her geçen gün artarak devam ettiği gözlemlenmektedir. HÜNE'nin 2014 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarına göre her 10 kadından yaklaşık olarak 4'ü eşinden veya birlikte olduğu kişiden şiddet görmektedir ve %44'ü yaşamış oldukları şiddeti yaşadıkları şiddeti kimseye anlatmamaktadır. Bu araştırma sonuçlarına göre resmi kurumlara başvuru açısından da sonuçlar oldukça düşündürücüdür. Şiddete maruz kalan kadınların %89'u kurum ya da kuruluşlara başvurmamışlardır. Çok düşük orandaki başvurular arasında, %7 polise, %5 Aile Mahkemesi, %4 sağlık kuruluşudur. Polise yapılan başvuruların %29'u kadının eşiyile uzlaştırılmasıyla, %23'ü tedbir kararı alınmasıyla, %41'i polisin başka kurum kuruluşu yönlendirmesiyle sonuçlanırken, başvuruların %13'ü için hiçbir şey yapılmamıştır. Polisler yapılan %23 başvurunun uzlaştırma ile sonuçlanması polisin kadına yönelik şiddet konusunda koruyucu ataerkiliği hala devam ettirdiğini göstermektedir. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında (2015) yaygın bir biçimde eğitimler devam ediyor olsa da polisin toplumsal cinsiyet bakış açısında bir dönüşümün olmadığı görülmektedir. Yine 6284 Sayılı Yasa'nın şiddet mağduru kadınların korunmasında polise çok fazla sorumluluk yüklemesine ve yaptırımları ağır olmasına karşın uzlaştırma yolu tercih etmesi ayrıca düşünülmesi gereken bir konudur (KSGM, 2014).

Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkartılması ve sorunun çözümüne ilişkin öneriler geliştirilmesi noktasında sağlık çalışanları anahtar kişi rolünde görülmektedir. Karakoç ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada da (2015) eşinden fiziksel şiddet gören kadınların %25'i maruz kaldıkları fiziksel şiddeti ilk kez onların çalışması sırasında konuşurken, kadınların tamamına yakını (%93) bugüne kadar aile içi fiziksel şiddete maruz kalıp kalmadıklarına ilişkin herhangi bir soruyla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Sağlık çalışanlarının şiddeti görmezden gelen, yok sayan tutumu kadınların çaresizliğinin pekişmesinde, şiddetin sıradan bir yaşam olayı olarak değerlendirilmesinde etkilidir (Gülseren, 2012). Ekonomik kaygılar, utanma, şiddetin artacağına ilişkin korkular, şiddetin sıradan bir durum olarak görülmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve önyargılarla bağlantılı olarak şiddetin gerekçelendirilmesi şiddetin gizli kalmasının toplumsal nedenleridir. Şiddete maruz kalan kadınların yaşadıkları zorluklarla etkili biçimde baş edebilmelerini sağlamada kurumsal ve yasal kaynaklar önemlidir. Ancak ülkemizde şiddet mağduru pek çok kadın hem bireysel hem de kurumsal destekten yoksundur (Karakoç ve arkadaşları, 2015:329).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından açıklanan verilere göre, 2012-2016 yılları arasında 6284 Sayılı Yasa'nın 3. ve 4. maddeleri

gereğince hakkında koruyucu tedbir kararı verilen toplam kadın sayısı 69.953'tür. Koruyucu tedbir kararı doğrultusunda 795 şiddet mağduruna son 5 yılda toplam 506 bin 138 lira geçici maddi yardım yapılmıştır ve bu rakam kişi başı yaklaşık 637 liraya tekabül etmektedir. 2012 yılında 5.303 olan karar sayısı 5 yılda yaklaşık 3 kat artarak 2016 yılında 14.332'ye yükselmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı'nın açıkladığı koruyucu tedbir verileri arasında da ciddi farklılık söz konusudur. 6284 Sayılı Yasa kapsamında, 2016 yılında 14.332 koruyucu tedbir kararı verildiğini açıklayan ASPB'nin aksine, İçişleri Bakanlığı verileri 2016 yılının ilk 11 ayında 54.484 kadın hakkında koruyucu tedbir kararı alındığını ortaya koymuştur. ASPB, 2016 yılında, 6284 Sayılı Yasa'nın 3. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendi kapsamında, "hayatî tehlikesi bulunduğu gerekçesiyle" 13.919 kadının geçici koruma altına almıştır. İçişleri Bakanlığı, 2016 yılında hayatî tehlikesi bulunduğu gerekçesiyle, 41 bin 955 kadının "geçici koruma altına alındığını" açıklamıştır. Bakanlık tarafından paylaşılan veriler "çağrı üzerine koruma" yönteminin kadınları şiddetten korumada yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu rakamlar, Türkiye'de günde 115, her 1 saatte ise 5 kadının ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Yine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın verilerine göre, Türkiye'de şiddet gören kadınların çoğu kimliklerinin tamamen değiştirilmesini istemektedir. Uygulamanın ilk başladığı 2013 yılında 40 kadın ismini değiştirmiştir. İsmi değiştiren kadınların sayısı 2015'te 125 olurken, 2016 yılında 300'e ulaşmıştır (ASPB, 2013; KSGM, 2016). Mahkeme kararıyla gerçekleştirilen kimlik değişiminin ardından yapılan takipler sonucu yeni kimlik sahibi olan kadınların şiddet gördükleri kişiler tarafından bir daha izlerine ulaşamadığı vurgulanmıştır. Bu durum ülkemizde kadına yönelik şiddetin arttığının ve şiddetten korunmak isteyen kadınların en üst düzeyde koruma almak durumunda kaldıklarının bir göstergesidir.

Son yıllarda, ülkemizde, aile içi şiddetle mücadelede etkili adımlar atmak amacıyla her bir kurumun kendi içerisinde yürüttüğü tekil hizmet sunum stratejisinin yerine ilgili alanda faaliyet yürüten aktörler arasında "kurumsal işbirliği" çerçevesinde etkin, ulaşılabilir ve hızlı hizmet sunum modellerinin geliştirilmesinin çözüme yönelik önemli katkıda bulunacağı yönünde ortak bir anlayışın oluştuğundan söz etmek mümkündür.

Araştırmanın Metodolojisi

ŞÖNİM merkezli olarak 6284 Sayılı Yasa'nın uygulanma süreci ve şiddeti ortadan kaldırma ve önlemede etkinliğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada 01.01.2016-01.04.2017 tarihleri arasında ŞÖNİM'lerin pilot olarak açıldığı 14 ilden 5'inde (Antalya, Bursa, Gaziantep, Samsun ve Malatya) gerçekleştirilen geniş kapsamlı TÜBİTAK projesinin saha araştırma verilerinden yararlanılmıştır. Söz konusu araştırma kadına yönelik şiddetle ilgili aktörlerin görüşlerini ve kurumlar arası işbirliğini içerecek biçimde çok boyutlu değerlendirme yaklaşımını benimsemiştir. Bu

amaçla araştırmanın örneklem grubunu oluşturan 5 ildeki tüm ŞÖNİM yöneticileri, sağlık kurumu ve emniyet görevlileri, aile mahkemesi hâkimleri ve baro kadın komisyonu avukatları ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar belirlenen ana temalar çerçevesinde söylem analizi tekniği ile analiz edilip yorumlanmıştır.

6284 Sayılı Yasanın Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeledeki Önemi ve Eksiklikleri

Kadına yönelik şiddet konusunda atılmış en önemli adımlardan birisi de 6284 sayılı yasadır. Bu yasa şiddeti önleme ve mücadele için bir mekanizma öngörmekte, bunun merkezinde de ŞÖNİM'lere yer vermektedir (CEİD, 2014:9; Moroğlu, 2012; Kırbaş Canikoğlu, 2015). Kanun'da kamu görevlilerine, görevlerini gecikmeksizin yerine getirme ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etme yükümlülüğü getirilmiştir. Dolayısıyla görevini yerine getirmeyen kamu görevlisi hakkında idari ve hatta cezai yaptırımlar uygulanması öngörülmüştür. 6284 Sayı Yasa kurumsallaşma ve kurumlar arası eş güdümün sağlanması için de çeşitli hükümler getirmiştir. Yasaya göre şiddetin önlenmesine ilişkin olarak merkezlerin kurulması, destek hizmetleri ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanması amaçlanmaktadır. Özellikle yasa kapsamında Madde 14 (1) -Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar. (2) Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir- hükmü yer almaktadır. 6284 Sayılı Yasa acil önlem durumlarında, aile içi şiddetin olduğu ve kolluk kuvvetlerine olayın bildirildiği durumda, yasal süreç ve ihmallerin oluşmaması ve tedbir kararlarının alınması için kolluk kuvvetlerine yetki tanımaktadır. Yasa şiddetin önlenmesinde kurumsallaşmasının önünü açmayı, ŞÖNİM'lerin açılmasını öngörmektedir. Bu merkezlerin hem şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar yapması, tedbir kararlarının uygulanmaya konulmasını denetlemesi, hem destek mekanizmalarının geliştirilmesi ve hem de şiddetle mücadelede rol oynayan kamu ve kamu dışı aktörler arasında koordinasyonu sağlaması beklenmektedir.

Ayrıca 6284 Sayılı Yasa'nın, tedbir kararları bakımından ikili bir model öngörmüştür. Burada koruyucu tedbir, şiddete maruz kalan veya şiddet görme tehlikesi altında olan kişilere, önleyici tedbir ise, şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişilere yönelik alınan tedbirlerdir. Koruyucu tedbirleri gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki amir ve kolluk tarafından da verilebilen kararlar iken, aile mahkemesi hem

koruyucu hem de önleyici tedbir kararlarını alma yetkisi bulunmaktadır. 6284 Sayılı Yasa'nın getirmiş olduğu en önemli düzenlemelerden birisi, mülki idare amirine ilgilinin, kolluğun başvurusu, 3.kişilerin ihbarı ile veya resen delil ve belge aranmaksızın koruyucu tedbir kararı verebilme yetkisi getirmiş olmasıdır. 6284 Sayılı Yasa tedbir kararları ile ilgili olarak, hâkimlere geniş yetkiler tanımıştır. Yetkili mercilerin tedbirlerin uygulanmasında kanunda sayılan maddelerle sınırlı kalmamaları, takdir hakkını çok geniş yorumlamaları gerektiğine vurgu yapılmaktadır. 6284 ile birlikte bu tedbirleri hâkim ve savcıların yanı sıra kolluk kuvvetlerinin de verebilmesi, başta büyükşehirler olmak üzere mahkemelerin iş yükü ve alınacak kararın ivediliği göz önünde bulundurulduğunda olumlu bir gelişme olarak görülmektedir. Yine kanunda yer alan "hayati tehlike halinde talep üzerine veya reysen geçici koruma altına alınması" konusunda hayati tehlikenin tespit ve ölçümünün zorluğu nedeniyle "talep" ile sınırlandırılmaması gereken hâkimin takdir hakkını geniş yorumlamasına imkân tanınmasının önemine dikkat çekilmektedir (Akdeniz, 2012:126-127).

Yasanın tanımında, sonuçlanması muhtemel hareketleri de şiddet olarak alması önemli bir kazanımdır. Ancak bunun uygulamada yol açtığı bazı sıkıntılar söz konusudur. Özellikle de 6284 Sayılı Yasa'nın Uygulama Yönetmeliği'nin 3. Maddesi (g) bendinde yer alan ihbar ve şikâyet konusunda yapılan açıklamada, üçüncü kişilerin de ihbarda bulunabileceği belirtilmiş, ancak ihbarı yapan kişinin özellikle şiddet mağduru kişinin şikâyetçi olmaması durumunda nasıl korunacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bunun uygulamaya yansıyan örnekleri dolayısıyla da, üçüncü kişiler, şiddet olayına şahit olsalar da ihbarda bulunma konusunda çekimser kalabilmektedirler. ŞÖNİM yöneticisi ve aynı zamanda sosyal çalışmacı G.A başından geçen buna benzer bir olayı şu şekilde anlatmış ve yasal boşluktan kaynaklanan çaresizliğini şu şekilde dile getirmiştir:

"...183'e ihbar düşmüş İstanbul'da bir evde hizmetçi olarak çalışan bir kadın hem fiziksel hem cinsel şiddete maruz kalıyor diye komşu ihbar etmiş mesela. Karakolu aradık karakol gitti ev sahibi bizde böyle bir çalışan yok demiş... Kadın diyor ki telefondaki ihbar eden hala evde camın önünden ayrılmadım, çıkmadı diyor. Arama emri çıkarttık kadını aldırдық kadın demiş ki ben böyle bir şiddete maruz kalmıyorum böyle bir şey yok...Ama ona rağmen hizmetçi dedi ki böyle bir şey yok. Şimdi bu durumda savcı ne diyor madem böyle bir durum var ihbarı yapan hakkında soruşturma başlatılsın diyor. O zaman da hiç kimse 183'ü aramak istemiyor. İşte isimsiz ihbarlar olur gidersiniz şiddete uğramıyorum der eliniz kolunuz bağlanır kalırsınız. Şimdi daha yazısı gelmedi biz yazıdan önce nasıl davranacağımızı bilmiyorduk. Adam demiş ki sen bu olaya niye karıştın, başın belaya girerse defol git bu evden demiş. Kadın ağlıyor kocam beni boşayacak. Yani yasal yaptırımlar bizim burada tıkanmamıza neden oluyor..." (ŞÖNİM Müdürü)

Çoğu zaman vatandaşlar şiddet olayına tanık olsalar bile kendilerini koruyacak bir sistem olmadığı düşüncesiyle şikâyetle bulunmaktan çekinmektedirler. Bu nedenle ŞÖNİM yönetmeliğine "ihbarda bulunan kişinin korunması gerekir" şeklinde bir ek maddenin konulması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Çünkü şuan ki mevcut sistemde üçüncü kişilerin de ihbarı kabul edilir ve beyan esastır ilkesinden hareketle etkin mücadele edeceğiz derken birçok insanı da mağdur duruma düşürecek bir süreçle karşı karşıya kalma riski söz konusudur. Bu durumu yine ŞÖNİM yöneticisi A.A. şu şekilde dile getirmiştir:

"...Karşı taraf ihbarı yapan hakkında dava açabilir. Böyle bir şey var bu kimin tarafından yapıldı diye bilir. O zaman mahkemeye bilgi vermekle yükümlüsünüz. Ama mahkeme bunu açıkladığı anda ihbarı yapanın ne can güvenliği kalır ne de başka bir şeyi..." (ŞÖNİM Müdürü)

Şiddet mağduru kadının eve gelen kolluk kuvvetlerine şikâyetçi olmadığını söylediği örneklerde savcının şikâyetle bulunan kişi hakkında soruşturma açma durumu söz konusu olabilmektedir. Yine şiddet mağduru kişinin kocası tarafından "özel hayatına müdahale edildiği" gerekçesiyle mahkemeye başvuru yapılabilmekte ve şikâyeti yapan kişinin kim olduğunu öğrenmek isteyebilmektedir. Bu durumda mahkeme, ŞÖNİM'lerden veya kolluktan şikâyetçi hakkında bilgi isteyebilmekte ve ŞÖNİM veya kolluk kişi bilgilerini mahkemeye sunmak zorunda kalmaktadır. Bu tür durumlarda da şikâyetle bulunan kişi mağdur konumuna düşmektedir.

6284 Sayılı Yasa'ya ilişkin olarak getirilen en büyük eleştiri aile bütünlüğünü bozan bir yasa olduğu yönündedir. Ancak yasanın ruhuna bakıldığında şiddet mağduru kadınlar için oldukça önemli kazanımları olan, kadını koruyan ve güçlendiren bir yasadır. Hukukçular da özellikle yasanın bu yönüne dikkat çekmişler ve önemli bir kazanım olarak değerlendirmişlerdir. Görüşme yaptığımız emniyet personelinin büyük çoğunluğu ise yasa'yı bir kazanım olmaktan çok aileyi dağıtan bir yönü olduğunu vurgulamışlardır. Yasanın gerekliliklerinin yerine getirilmesi aşamasında emniyetin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi iken yorumlama aşamasında geleneksel bakış açısı ve cinsiyetçi yargıların devam ettiği gözlemlenmiştir. Yine yasanın suiistimale açık, aile bütünlüğünü bozan ve yıpratıcı bir yasa olduğunu Antalya polis merkezinde çalışan S.F. şahit olduğu bir olay üzerinden şu şekilde ifade etmiştir:

"...Suiistimale çok açık bir yasa olarak değerlendiriyoruz biz arkadaşlarla. Aile bütünlüğünü sağlamaktan ziyade yıpratmaya yönelik bir yasa olarak görünüyor. Çok sefer de karşılaştık "kadın sevgilisiyle birlikte olmak için eşi, yatalak hasta olduğu halde eşine uzaklaştırma kararı alan," örneklerimiz var, çok suiistimale açık bir yasa..." (Polis Memuru D.C.)

Emniyet personeline göre erkek e e uzaklaştırma kararının verilmesi aileye ciddi oranda zarar vermektedir. Onlara göre karı koca arasında tatsızlık, kavga vb. Őeyler olabilir ve bunlar belli bir süre geçtikten sonra c z me kavuşturulabilecek sorunlardır. Kadınların 6284 Sayılı Yasa'nın çıkması ile birlikte eşlerini çok çabuk evlerinden uzaklaştırdıkları ve ilişkilerine ciddi anlamda zarar verdiklerini d şunmekteler. Evden uzaklaşan koca eğer bir işi yok, gidecek yeri yok ise ne yapacak, sokakta mı kalacak. Bu defa erkek daha fazla hiddetleniyor ve sonrasında Şiddetin dozajını arttırıyor. Bu anlamda yasa Şiddet oranlarını da arttırıcı bir etkiye sahip. Uzaklaştırma kararı yerine, eşleri rehabilite edecek danışmanlara yönlendirip evliliği ve ilişkiyi kurtarmaya yönelik c z mler üretilmesi gerekmektedir. Uzaklaştırma kararının yanlış olduğunu polis memuru F.T. Şu Şekilde ifade etmiştir:

"...Suiistimale çok açık bir yasa aile bütünlüğünü zedeleyecek tarzda, kaldı ki ufak bir s rtuşmeden tatsızlıktan hepimiz yaşadık bunları ben 15 senelik evliyim. En ufak Őeyde bir hiddetle kalkıyorsunuz ve 10 gün boyunca uzaklaştırıyorsunuz eşinizi bu daha çok zarar veriyor aileye. Bizim buradaki tavsiyemiz belki rehabilite ikisi de gitsin aile "birlik bütünlüğü nasıl sağlarız" diye beraber danışsınlar. Nasıl kurtarırsınız evliliği diye danışsınlar ya da baktınız gerçekten sıkıntılı bir adam onu tek başına rehabilite edebilirsiniz, başka yerde kamu hizmeti verebilirsiniz ama tamamen sen ceketini al ık bu evden 10 gün bu eve girmeyeceksin mantığı kesinlikle çok yanlış..." (Polis memuru F.T.)

6284 Sayılı Yasa kadına yönelik Şiddetle mücadelede özellikle "beyan esastır", "resen karar alma" ve Şiddet uygulayıcısına yönelik sağlık tedbir kararının alınması anlamında önemli kazanımlar getirmiştir. Araştırma illerinde ŞÖNİM, kadın sığınmaevi, ilk kabul birimi ve emniyet personeli ile yapmış olduğumuz görüşmelerde bu kazanımlar eleştirilmiş ve bundan dolayı suiistimal eden kitlenin arttığı belirtilmiştir. Mevcut durumda "kadının beyanın esastır" ilkesinin 6284 Sayılı Yasa'da yerini almış olmasına karşın, bu madde eleştirilere neden olmakta hatta bu ilkenin ne anlama geldiğine ilişkin olarak da kafa karışıklığı söz konusudur. Bu ilke, herhangi bir soruşturma ve yargılamaya gerek duymadan iddianın doğru kabul edilmesi değil, kadının beyanın ciddiye alınarak soruşturmanın yürütülmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca burada ciddiye alınması gereken kadının duyduğu rahatsızlıktır; yani erkeğin çoğu zaman normal gördüğü Şiddet davranışının ne tür bir rahatsızlığa yol açtığı konusunda fikir edinmeye zorlanmasıdır ( zkazan, 2013:190).

Tüm illerde görüştüğümüz Baronun kadın hakları komisyonu avukatları "beyan esastır" ilkesini doğru ve önemli bir kazanım olarak değerlendirmektedirler. Şiddete maruz kalmış bir kadının bunu ispatlamasına gerek kalmadan korunması gerekmektedir, çünkü toplumumuzda Şiddet artık dayanılmaz hale gelince kadınlar bunu dillendirmekte ve kendisini koruyacak kurumlara bildirimde

bulunmaktadır. Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili yapılmış araştırmalarda da kadının şiddet ortaya çıktığı ilk anda değil katlanılmaz hale geldiğinde bunu bir sorun olarak gördüğü ve resmi makamlara bildirdiği ortaya konulmuştur (KSGM, 2014). Burada yasanın suiistimal edilmesinden ziyade kurum çalışanlarının uygulama süreçlerinden kaynaklı bir sorun söz konusudur. Antalya Barosundan avukat K.S. “kadının beyanı esastır” ilkesini yerinde ve önemli bir kazanım olarak görmekte ancak uygulayıcıların bu maddeyi kaldırabilmek için bilinçli bir şekilde rakamları yüksek gösterdiğini şu şekilde dile getirmiştir:

“...İnanın, o kadının beyanı esastır çok önemli bir kazanım ve bence kesinlikle şiddeti frenleyen en önemli unsurlardan biri. Bence sırf bunu kaldırabilmek için, diğer yapılması gerekenler de yapılmıyor ve rakamlar olduğundan fazla şişkin gösteriliyor ve suiistimal ediliyor şeklinde gösteriliyor. Yani ben kasıtlı olduğumu düşünüyorum bu söylemlerin...”
(Avukat K.S.)

Burada diğer kurum yetkilileri ile de görüştüğümüz için “kadının beyanı esastır” ilkesini kaldırmak amaçlı olarak rakamların bilinçli yüksek tutulması gibi bir durum söz konusu değil, yasayı uygulayıcıların tam olarak içselleştirmemeleri veya bilmemelerinden kaynaklıdır. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken hâkimlerin kararı verirken matbu olarak dosya üzerinden vermeleridir. Hâkimler açısından karar, dosya üzerinden verildiği için emniyetin ifadeyi doğru alması da çok önemlidir. Görüşme yaptığımız hâkimler polislerin bu konuda eksik olduklarını 6284 Sayılı Yasa’nın önleyici kararlarına vakanın öyküsünü dikkate almadan bütün kararları yazdıklarını dile getirmişleridir. Bursa aile mahkemesi hâkimi bunu şu şekilde açıklamıştır:

“...Tabi ki de. Bu yasayı çok doğru düzgün bir yasa olarak kabul edelim. Her insan farklıdır, aynı değildir. Zaten Türk toplumunda da artık düzen değişti. Menfaatler için bu yasa kullanılır hale geldi. 6284 kapsamında 2017 yılında yaklaşık 1500 tane dosyamız var açılan. Bunlar başta da dediğim gibi uzatması, kaldırması hepsi aynı dosya içinde yeni dosya açmadan devam ediyor. Bu dosyalarda bizim yaptığımız sadece emniyet ifadesini okumak, varsa raporuna bakmak varsa mağdurun ifadesine bakmak. Burada emniyetin ifadeyi alması çok önemli, çünkü biz görmüyoruz kişiyi...” (Aile Mahkemesi Hâkimi K.H.)

Aile mahkemesi hâkimlerinin büyük çoğunluğuna göre yasanın içeriğinde herhangi bir problem yoktur, eksiklikler olabilir ama genel olarak bakıldığında hatta geniş kapsamlı ve şiddet mağduru kadını koruyucu bir yasadır. Burada sorun uygulayıcıların bunu uygulamak isteyip istemedikleridir. Uygulayıcılar tarafından yasanın uygulanmasına yönelik sürekli engellemeler çıkartılır ise dünyanın en iyi yasası da olsa uygulanması ve yarar sağlaması çok da mümkün olmayacaktır. Bu durumu Samsun aile mahkemesi hâkimi G.D. şöyle ifade etmiştir:

“...Uygulamaya niyet edip etmemekle ilgili. Siz eğer kadın şiddet görürse görsün, benim için önemli olan aile bütünlüğü derseniz, tabii ki de bu

tedbir kararlarına da uzaklaştırmalara da şiddetle karşı çıkarsınız. Kadının para alma yollarını açmak yerine engel koymaya çalışırsınız çünkü aile bütünlüğüne zarar veriyor. Ailesi ile otursun. Önünü açmak yerine tabii önünü türlü mazeretlerle kapamaya çalışıyor. Sorun burada. Yani yasa öyle böyle, bizim için eksik noktaları varsa da, tamamen uygulanması gereken, eksikleri olan bir yasa. Ama nedense böyle bir şey çıkartılıyor işte, gereksiz...”
(Aile Mahkemesi Hâkimi G.D.)

Kamu kurum yetkililerinin yasanın işlerine gelmeyen maddelerini çıkartmak için sürekli yasanın eksiklikleri olduğunu dilendirdiklerini ve asıl amaçlarının şiddeti görmezden gelerek aile bütünlüğünü korumaya çalıştıklarını Samsun barosu avukatlarından H.T. şu şekilde açıklamıştır:

“...İşine gelmeyen kısımlarını uygulamadan çıkartmak amacıyla, aslında kadın şiddet görürse görsün, ne kadar acı çekerse çeksün o önemli değil, önemli olan ailenin bütünlüğü. Çıkarken şeye karar vermemiz lazım öncelikle. Aile bütünlüğünü korumalı mıyız yoksa dağıtmalı mıyız? Aslında çıkış noktamız bu olmalı diye yola çıkıyorlar ve yasayı eleştiriyorlar...”
(Avukat H.T.)

Yapmış olduğumuz görüşmeler sonucunda yasanın önemli ve şiddet mağduru kadını koruyucu bir yasa olduğu konusunda hemfikirdirler. Yasada eksiklikler olabileceğini ama mevcut haliyle bile uygulansa şiddetle mücadelede etkin olabileceğini belirtmişlerdir. Onlara göre yasanın ruhunda bir sıkıntı yok kurumların yasayı uygulamaya geçirmesinde sıkıntı söz konusudur. Görüşmeler sonucunda hâkimlerin karar verirken evli olanlara yönelik tutumu ayrımcılık olarak nitelendirilebilir. Evli olanların sanki tekrar eve dönmesini sağlamak amaçlı bir düşünceyle bu kararın veriliyor olması oldukça düşündürücüdür.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede ŞÖNİM'ler, Kurumlar Arası İşbirliği ve Çelişkiler

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin kamu kurum ve kuruluş yetkilileri tarafından da önemsenmesi oldukça önemlidir. Ancak kamu bürokrasisi ile şiddet uygulayanlar arasında ataerkil yapının ve erkek egemenliğinin devam ettirilmesi için örtük bir işbirliği olduğu görülmektedir (Sallan Gül, 2011; Taşdemir Avşer vd., 2017). Karar verici konumda olan yöneticilerin konuya duyarız ve dirençli olmaları ŞÖNİM'lerin işleyişini de sekteye uğratmıştır. Şiddetle mücadelede kurumlar arası işbirliği sürecinin sağlıklı işletilebilmesi için oluşturulması gereken koordinasyon kurulunun 3.5 yıl gecikmeyle açılmış olması da kamu bürokrasisinde 'koruyucu ataerkilliğin' (Sallan Gül, 2011) devam ettiğini en güzel şekilde açıklamaktadır. Ülkemizde 6284 Sayılı Yasa kapsamında Sözleşme'nin öngördüğü biçimde ŞÖNİM merkezi açılmıştır. Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezileri hakkındaki yönetmeliğin 8. maddesine göre; illerde kadına yönelik şiddetle mücadele il koordinasyon, izleme ve değerlendirme komisyonunun kurulması gerekliliği söz konusudur.

Bu kurulun amacı; şiddetle mücadelede sorumluluk alan tüm kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri temsilcilerinin bir araya gelerek sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi ve uygulamadaki sorunların giderilmesini sağlamaktır.

Görüşmelerin gerçekleştirildiği tüm illerde, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarına yönelik hizmetlerin sunulmasında yöneticilerin bakış açıları ve sorumluluğu üstlenmeleri şeklinde süreç işletilmektedir. Bursa ŞÖNİM yöneticisi de kendi kişisel ilişkileri ile sorunları aşmaya çalıştıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

"...Tamam, bizde bazen kendi kişisel ilişkilerimiz ile sorunları aşmaya çalışıyoruz ama il koordinasyon kurulunda her kurum sorunlarını dile getiriyor, yapamıyorlarsa neden yapamadıklarına ilişkin açıklamalarda bulunuyorlar ona göre bir yol yöntem bulunuyor..." (ŞÖNİM Müdürü)

ŞÖNİM'lerin işbirliği içerisinde olması gereken kurumlardan biri de sağlık kuruluşlarıdır. Özellikle sağlık tedbir kararlarının uygulanmasından ve takibinden sorumlu olan bu kurum yasanın uygulamaya geçtiği 2012 tarihinden bu tarafa süreci yönetme anlamında tüm illerde başarı sağlayamamıştır. Hâkim tarafından verilen sağlık tedbir kararlarının uygulanmadığı ŞÖNİM yöneticisi şu sözlerle ifade etmiştir:

"...Halk sağlığı birimlerinin böyle bir görevi var ama Halk sağlığı merkezleri davetiye gönderiyor şiddet uygulayana ama kişi diyor ki benim böyle bir şeyim yok (öfke kontrolü, madde bağımlılığı, psikiyatrik vb.) kabul etmiyorum ben bunu, yalan söylemiş benim hakkımda diyor. Onlar da yazıyor kabul etmemiştir ve çalışma yapılamamıştır diye..." (ŞÖNİM Müdürü)

Sağlık tedbir kararlarının uygulanması sürecinde sağlıkçılar bu kararı hasta hakları çerçevesinde değerlendirmekte ve kişi tedaviyi kabul etmediği durumda ŞÖNİM'e ve aile mahkemesine 'kişi tedaviyi kabul etmemiştir' şeklinde yazıyla geri bildirimde bulunmaktadır. Ancak burada gözden kaçırılan nokta tedbir kararının 6284 Sayılı Yasa kapsamında cezai bir yaptırım olarak verilmiş olmasıdır. Bu nedenle kararın zorla da olsa yerine getirilmesi gerekmektedir. Ancak sağlıkçılar bunu o şekilde değerlendiremeyeceklerini hasta kabul etmiyorsa zorla tedavi etme gibi bir şanslarının olmadığını sıklıkla dile getirmişlerdir. Konuyla ilgili görüşlerini Gaziantep Halk Sağlığı Müdürlüğünde çalışan hemşire H.F. şu şekilde anlatmıştır:

"...Ben sizi davet ediyorum tedaviye gelmeniz için. Kamu hastanelerine de bildiriyorum ki tüm hastanelere bildirin. Şahısın tedavisi var, gelecek Ücretini de ASM karşılayacak mail yazısı var ya orda, onu da gönderiyorum ben zaten. Lakin ya yanlış adres veriyorlar ya da olayın yaptırım gücü olmadığı için bizi okeyleyip tedavi olmuyorlar. Tedavi şartlarımızda bir de şu var zaten, sağlığın da şu kuraldır: Ben ne olursa olsun doktora giderim, tedavi olmak istemiyorsam imzama atar çıkarım. Hiçbir doktor beni orada

tutamaz... Doktor da derki: Ben tedavi olmak istemeyen hiçbir hastayı tedavi edemem..." (Hemşire H.F.)

Şiddetle mücadelede birinci derecede sorumluluk alan tüm kurumlar ile yapılan görüşmelerde, her kurum kendilerinin yasa ve yönetmeliğe uygun iş yaptıklarını ifade ederken, diğer kurumları suçlayıcı ya da eleştiren bir tutum içinde olmaları sık rastlanan durumlar arasındadır. Özellikle de kurumlar suçu birbirine atarak sorumluluktan kurtulma eğilimi içine girmektedirler. ŞÖNİM'ler ve emniyet arasında yaşanan sorunlar daha çok bilgiyi gizleme, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeme ve personelin işi bilmemesinden kaynaklı sorunlardır. Görüşmelerde, ŞÖNİM'lerin açılmasıyla birlikte emniyetin üzerine düşen iş yükünün bir ölçüde azaldığı, dahası başvuran kadınları nereye teslim edecekleri konusunda "adresin belli olması"nın işlerin yürütülmesi açısından belli bir rahatlama sağladığıdır. Polis memuru T.D. şuan ki sistemde işlerinin bu anlamda kolaylaştığını şu sözlerle ifade etmiştir:

"...Eskiden bizim iş yükümüz fazla idi, şimdi biraz daha ŞÖNİM'e devredildi. Kadını teslim ettikten sonra, teslim edecek yer önemli. Ben bayan geldiği zaman kasten yaralama ya da hayati tehlikesi yoksa çok kısa bir sürede 15 dakika da polis otosuna biner ve ŞÖNİM'e gider teslim edilir. Tabi bu süre karakolun yoğunluğuna göre değişir..." (Polis Memuru T.D.)

Emniyet görevlileri ŞÖNİM'ler ile koordinasyon konusunda hiçbir şekilde birlikte çalışmadıklarını, birbirlerine yardımcı olmadıklarını, sadece koordinasyon toplantılarında ve eğitim faaliyetlerinde bir araya gelebildiklerini, bunun da yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Bu noktada yine ara bir tespit yapacak olursak; görüşme yapılan 5 ilde de ŞÖNİM-emniyet işbirliğinin arzulanan düzeyin çok uzağında kaldığı; kadınları bırakmak, nakil işlemleri ve tedbirlerin takibi konusunda iletişime geçmek dışında kurumlar arası işbirliğinden söz etmenin pek de mümkün olmadığı gözlemlenmiştir. Emniyet açısından, ayrıca, kurumlar arası sürecin işletilmesinde ŞÖNİM'in "büyük patron tavrı"yla hareket ettiğine dair yaygın bir kanaat ve rahatsızlık söz konusudur. Yine, çoğu zaman, sorumluluk alanlarına girmeyen konulara dair ŞÖNİM tarafından taleplerde bulunulması, yerine getirilmeyince de "polis işini yapmıyor" şeklinde görev ihmal eleştirilerine maruz kalmaları bir diğer rahatsızlık konusu olarak dile getirilmiştir. Koordinasyonun sağlıklı olmadığını, sadece zorunlu olan işleri beraber yaptıklarını emniyet amiri A.D. şöyle dile getirmiştir:

"...Hiçbir hususta koordinasyon yok. Neyimiz var biliyor musunuz? Toplantılara beraber gidiyoruz. İl toplantılarına, koordinasyon toplantıları yapıyor ya hani valilik düzeyinde... Onlara beraber katılıyoruz. Çalıştaylara beraber katılıyoruz. İl eylem planlarını beraber yapıyoruz..." (Emniyet Amiri A.D.)

Tedbir kararlarının takibi yasanın temel mantığında olmasına karşın, uygulamada kurumlar bu hizmeti tamamen bürokratik süreçler haline

getirmekte ve yazışma ve evrak takibinden asıl hizmet alanına hiç geçememektedirler. Tedbir kararlarının takibinden ŞÖNİM sorumlu kurum olduğundan, UYAP üzerinden bunu görebilmesi gerekmektedir. Alan görüşmelerinin başladığı 2016-2017 yılı ortasına kadar tedbir kararları haftanın son günü mahkemelerden elden alınmaktaydı. Ancak 2017 yılının Ağustos ayında Adalet Bakanlığı ve ASPB arasında yapılan protokol ile UYAP sistemi ŞÖNİM'lere de açılmıştır. Kadına yönelik şiddet konusunda tek kapı sistemi olan ve tedbir kararlarının takibinden sorumlu olan bir kurumun yaklaşık 5 yıl elden takip yapması da oldukça düşündürücüdür. Geçen 5 yıllık süreçte verilen hizmetin niteliğini eleştiren kadın sığınmaevi sorumlusu verilmesi gereken gerçek hizmetin verilmemesi için gerçeğin etrafında nasıl dolaşıldığını şu şekilde dile getirmiştir:

"...Adalet Bakanlığının UYAP sistemi var, biz UYAP sistemine girsek tedbir kararları için hiçbir yazışmaya gerek kalmayacak. İşin özünden ve gerçekte yapılması gerekeni yapmamak için o gerçeğin etrafında dolanıyoruz gibi geliyor bana ..." (Kadın Sığınmaevi Sorumlusu)

ŞÖNİM'lerin işbirliği ve koordineli bir şekilde çalışması gereken bir diğer kurum belediyedir. Ancak Malatya ŞÖNİM çalışanları işbirliği içerisinde olması gereken, belediye ile de birlikte çalışmadıklarını belirtmişlerdir. İçişleri Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan Malatya Büyükşehir Belediyesi'ne kadın sığınmaevi açması için yazı gönderilmesine karşın, belediyenin konuyla ilgili gerekli adımları atmadığı görülmüştür. Kadın sığınmaevlerine mesafeli yaklaştıklarını ve reklamını yapmayacakları hiçbir hizmeti yerine getirmediklerini dile getiren ŞÖNİM çalışanları, 'eğer tabela asacağı bir kurum olsa idi hemen açardı' şeklinde yorumda bulunmuşlardır. Yine onlara göre; belediyeler tarafından kadın sığınmaevleri, gelir getiren değil gelir götüren hizmetler kategorisinde değerlendirildiğinden önemsenmemektedir.

Sonuç

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusu uzun yıllardır uluslararası platformda ve Türkiye'de tartışılan en önemli toplumsal sorun alanlarından biridir. Konuyla ilgili olarak uzun yıllardır mücadele edilmesine karşın çözüm üretilebilmiş değildir. Son yıllarda özellikle de İstanbul Sözleşmesi'ne Türkiye'nin taraf olması ve 6284 Sayılı Yasa ile birlikte şiddete sıfır tolerans ile tek kapı sistemi ile mücadele edilmesi gerektiği anlayışı benimsenmiştir. Bu kapsamda oluşturulan ŞÖNİM'ler şiddetle mücadelede birinci derecede sorumluluk alan tüm kurumlar ile koordineli ve işbirliği içerisinde çalışması Yasa kapsamında belirlenmiştir. Ancak ŞÖNİM'lerin ilk pilot olarak açıldığı illerde yapılan görüşmelerde kamu kurum ve kuruluşlarının birbirleriyle koordineli ve işbirliği içerisinde çalışmadıkları, sorumlulukları birbirine attıkları tespit edilmiştir. Özellikle de sağlık, emniyet ve ŞÖNİM arasında beklenen işbirliği sağlanabilmiş değildir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin tek kapı sistemi ile işletilmesini öngören ŞÖNİM modelinde kurumlar arası koordinasyonun sağlıklı işletilebilmesi için il koordinasyon kurulunun oluşturulması öngörülmüştür. ŞÖNİM uygulama yönetmeliğinde, kurulun, 6 ayda bir ya da gerekli durumlarda kuruldaki birinin çağrısı üzerine toplanması gerektiği belirtilmiştir. Ancak alanda yapmış olduğumuz görüşmelerde kimin ne yapacağı konusunda tam olarak farkındalık oluşturulmadan hizmet sunulmaya başlanması, tüm kurumların etkin mücadele etmeleri beklentisini boşa çıkarmış gözükmektedir. Bu nedenle kadına yönelik şiddetle mücadelede il koordinasyon kurulları hayati önem taşımaktadır. Çünkü bu kurul şiddetle mücadelede birinci derecede sorumluluk alan tüm kurumların yöneticilerinden oluşmaktadır. Karar verici makamların sorun ortaya çıktığı anda kendi kurumları açısından geliştirecekleri çözüm stratejileri bütünlüklü bir hizmet sunmayı beraberinde getirecektir. 6 ayda bir toplanma sorunların çözümünden çok çözümsüzlüğe hatta sorunun görmezden gelinmesine neden olacaktır.

6284 Sayılı Yasa kadına yönelik şiddetle mücadelede, özellikle de koruyucu ve önleyici hizmetlere odaklanması açısından oldukça önemli ve kapsayıcı bir yasa niteliğindedir. Ancak Yasa'nın uygulanmasında, uygulayıcılardan kaynaklı sorunlar söz konusudur. Uygulayıcıların Yasa'yı tam olarak içselleştirmemeleri, geleneksel ataerkil kültürün kurumlarda hale hakim bir değer olması gibi nedenlerle uygulamada ciddi dirençler söz konusudur. Kamu yetkilileri Yasa'yı aile bütünlüğüne zarar veren bir Yasa olarak değerlendirdikleri gibi şiddet mağduru kadınları da suçlayıcı tavır sergileyebilmektedirler.

Sonuç olarak, kadına yönelik şiddetle mücadele süreçlerinin olay gerçekleşikten sonra ve mağdura/kurbana müdahale şeklindeki genel yapısı değiştirilmek zorundadır. Mevcut düzenlemeler şiddetin ortaya çıkmasını engellemede yetersiz kaldığı gibi Yasa'nın içselleştirilmesi ve uygulamasında da ciddi belirsizlikler söz konusudur. Kurumsal müdahale politikası ve düzenlemeleri insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve şiddetin toplumsal-ekonomik maliyetlerinin azaltılabilmesini amaçlamalıdır. Bunun gerçekleştirilmesi için de önleyici hizmet programlarının geliştirilmesi, uygulamaya dönük geri bildirim ve değerlendirmelerin yapılması yasaların etkin bir şekilde hayata geçirilmesinde büyük öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2016). "2016 Yılı Faaliyet Raporu". <http://www.aile.gov.tr/data/58b58e4c691407119c139239/2016%20%20Faaliyet%20Raporu.pdf>. (Erişim: 02 Haziran 2017).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2013). "Soru Önergesi Cevabı". ASPB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 20.03.2013, (file:///C:/Users/USER/Downloads/%C5%9Eiddet%20rakamlar%C4%B1%20soru%20%C3%B6nergesi.pdf), (Erişim: 20 Mart 2016).

- AKDENİZ, Hilal (2012). "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Hukuki Düzenlemelerin Yeterliliği ve Etkililiği". *İnsan Hakları Standartlarının Etkili Uygulanması Bağlamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Bildiriler Kitabı*. İstanbul.
- ALİCAN, Ayşe (2013). *Türkiye'de 1980 Sonrası Kadın ve Aile Politikalarının Kamu Yönetimine Yansımaları: Aktörler, Paydaşlar ve Paradokslar*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ALTINAY, Ayşegül ve ARAT, Yeşim (2008). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul: Metis Yayınları.
- CEİD (2014). "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması: İzleme Modeli". <https://www.ceid.info.tr/dosyalar/CEID-Kadina-yonelik-siddetle-mucadele-mekanizmasi-izleme-modeli.pdf>, (Erişim:08 Haziran 2016).
- DOBASH, R. Emerson and DOBASH, Russell. P (1998). "Cross-Border Encounters: Challenges and Opportunities". *Rethinking Violence Against Women*, Editors: R. Emerson Dobash, Russell P. Dobas, SAGE Publications, California-USA, 1-21.
- European Commission (2010). *Domestic Violence Against Women Report*. Publication: September 2010. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf. (Erişim: 08.05.2014).
- GÜLSEREN, Leyla ve BAŞTERZİ, Ayşe Devrim (2012). "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Klinik Uygulamada Yaklaşım ve Sorumluluklar". *Psikiyatride Güncel-Gündelik Yaşamda Şiddet ve Psikiyatri*, Cilt:2, Sayı:3, 199-209.
- IŞIK, Seniye Nazik (2008). "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele: Politikalar ve Uygulamalar". *Damascus*. Yayınlanmamış Tebliğ, 26-27 Ekim.
- KARAKOÇ, Berna ve diğerleri (2015). "Depresyonu Olan Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Yaygınlığı ve İlişkili Etkenler". *Arch Neuropsychiatry*, 52, 324-330.
- KARINCA, Eray (2011). *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Ankara Barosu.
- Kırbaş Canikoğlu, Seher (2015). "Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)". *Ankara Barosu Dergisi*, 2015/3, 356-378.
- KSGM (2014). "Kadınlar İçin Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi". http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/sidde_t_handbook.pdf, (Erişim: 28 Mayıs 2016).
- KSGM (2012). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015*. [http://www.kadininstatusu.gov.tr/data/54296cb3369dc32358ee2c51/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1%20\(2012_2015\).pdf](http://www.kadininstatusu.gov.tr/data/54296cb3369dc32358ee2c51/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1%20(2012_2015).pdf), (Erişim: 23 Temmuz 2016).
- MAVİLİ AKTAŞ, Aliye (2006). *Aile içi şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. Ankara: Elma Yayınevi.
- MOROĞLU, Nazan (2012). "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. Mart-Nisan, 357-380.

- ÖZKAZANÇ, Alev (2013). "Butler'ın Feminizmi: Siyasi Bir Okuma İçin Kılavuz". *Mülkiye Dergisi*, 37(4), 118-138.
- SALLAN GÜL, Songül (2011). *Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar Mı?*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- TAŞDEMİR AFŞAR, Selda ve diğerleri (2017). "Şiddet Gören Kadınların Sığınmaevlerine Erişimini Engelleyen Etmenler". *Fe Dergi: Feminist Eleştiri* 9, Sayı:1, 134-150.
- TBMM. "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu". 2. Cilt (Tespit ve Öneriler). 8 Mayıs 2015.
- WATTS, C., ZIMMERMAN, C. (2002). "Violence Against Women: Global Scope and Magnitude", *Lancet*, 359, 1232-37.
- 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulama Yönetmeliği
- İstanbul Sözleşmesi
- Kadın Konukevleri Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik
- ŞÖNİM Uygulama Yönetmeliği